

מאמר יב

גמ' בבא בתרא דף עג: - עד. ורשב"ם

אמר לי (ההוא טייעא) תא אחוי לך מתי מדבר, אזלי חזינהו ודמו
 כמאן דמיבסמי וגנו אפרקיד (שהיו שוכבין בפנים צהובות כשתויי
 יין, אפרקיד פניו למעלה), והוה זקיפא ברכיה דחד מינייהו, ועייל
 טייעא תותי ברכיה כי רכיב גמלא וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה
 (כלומר ראיתי טייעא שהיה מהלך תחת ברכי המת רוכב על הגמל
 ורומחו בידו ולא היה נוגע בו בברכיה) פסקי חדא קרנא דתכלתא
 דחד מינייהו (כנף הטלית להביאו לפני חכמים ללמוד ממנו דין
 ציצית אי כבית שמאי אי כבית הלל כדלקמן) ולא הוה מסתגי לן
 (בהמות שהיינו רוכבין לא היו יכולין לילך), אמר לי דלמא שקלת
 מידי מינייהו אהדריה, דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא מסתגי
 ליה, אזלי אהדרתיה והדר מסתגי לן, כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו
 לי כל אבא (רבה בר בר חנה היינו רבי אבא בר חנה) חמרא (כלומר
 שוטה כחמור), וכל בר בר חנה סיכסא (שוטה), למאי הלכתא עבדת
 הכי למידע אי כבית שמאי אי כבית הלל (למאי הלכתא פסקת ליה
 משום דבעית למיחזי אי הלכה כב"ש דפליגי במסכת מנחות דת"ר
 כמה חוטין הוא נותן ב"ש אומרים ארבעה וב"ה אומרים שלשה
 וכמה תהא משולשלת כו'), איבעי לך (מקמי דתיהדריה ותיתי ותימא
 לן) למימני חוטין ולמימני חוליות (שלשה חוטין גדיל קרי חוליא).

דור המדבר היתה להם יציאת מצרים בלי גאולה שלימה ואינם מחוברים
 להמשך הדורות

[א] נקדים ונבאר מהות מתי המדבר. דהנה יציאת מצרים היתה צריכה להביא
 לגמר הגאולה שהיא בביאת הארץ, וממילא דור המדבר היו צריכים

נחותי ימא רלד

להיות גם באי הארץ ולא למות במדבר, כמבואר במהר"ל בספר נצח ישראל (פרק ח), שביאת הארץ היא גמר הגאולה שהתחילה ביציאת מצרים.

אבל חטא המרגלים גרם להפריד את יציאת מצרים מביאת הארץ, ונוצר מצב שאע"פ שעם ישראל היו יוצאי מצרים, מ"מ לא היו באי הארץ, ויתכן שתהיה להם גאולה שאינה שלימה, ואחר הגאולה של יציאת מצרים ימותו במדבר.

ועל זה נאמר (שמות לב, יב) "למה יאמרו מצרים לאמר ברעה הוציאם להרג אתם בהרים ולכלתם מעל פני האדמה", פירוש שיש צד שיציאת מצרים היתה לשם היציאה בלבד בלי גאולה שלמה.

וזהו היפך המהות של כלל ישראל, שמציאותם המשך דור לדור, כמו שנאמר (תהלים קמה, ד) "דור לדור ישבח מעשיך", אבל דור המדבר לכאורה לחודה קאי ואינם מחוברים להמשך הדורות, וממילא בצד מסויים יש כאן לכאורה שייכות לבורא עולמות ומחריבן, עולם התווה שאין לו המשך, אבל דבר זה אינו אפשרי בכלל ישראל, וע"כ שיש להם המשך.

מהלך בריאת העולם הוא בנין וחורבן ובנין מתוך חורבן

[ב] **וזהו** מה שהסוגיא כאן קאי לבאר, איזה מקצת שייכות והמשך בכל זאת יש לנו לדור המדבר, שלא שייך שיהיה חלק בעם ישראל שלא המשך הלאה, וצריכים לבאר היאך דור זה שייך למהלך של כלל ישראל.

הבנת הדברים נעוצה בזה שלבריאה ישנם ג' שלבים, תחילה בנין, ואחר כך חורבן, ואחר כך חידוש הבנין. כדוגמת האדם שהוא עפר שמתגבל יחד, ובמיתה חוזר לעפר [ש"מיתה עושה ניפול" (חולין דף עד. ועוד) והיינו חורבן שהוא פירוק החיבור], ואז באה תחיית המתים שעניינה לאסוף את כל השברים ולהחזירם לבנין.

וזהו המהלך של כל בריאת העולם, דהכל היה מן העפר, שכל הבנין בא מחיבור של פרטים קטנים, והחורבן מחזיר הכל לעפר. בנין הרי הוא יסוד החסד והחיבור, מים; חורבן הרי הוא ע"י יסוד האש ופירוד. וכדי להגיע לבנין גמור צריך לחבר את הכוחות הנפרדים חזרה, כמו שנאמר (יחזקאל לו, לו) "אני ה' בניתי הנהרסות".

וכך היה בבריאת העולם, כמו שנאמר (בראשית א, א) "בראשית ברא אלקים את השמים ואת הארץ והארץ היתה תוהו ובוהו וחושך על פני תהום". שהקב"ה היה בורא עולמות ומחריבן², ואחר כך מכל חלקי החורבן של בונה עולמות ומחריבן נברא העולם. נמצא שגם העולמות הראשונים וחורבן הוא המשך שכל כוחות הבריאה נמצאים שם, הממשיך עד הבריאה שבסוף.

העולמות דאתחרבו הן מציאות הרע שבבריאה

[ג] וביאור הדברים, שבשביל שיהיה כח בחירה בעולם צריך שתהיה מציאות של רע דהיינו חורבן, אבל "אין דבר רע יורד מלמעלה" (ב"ר נא, ג). ועל כן במעשה בראשית, הרע נעשה ע"י שהחורבן כבר נעשה בבריאה, ואחר שכבר יש מציאות של מחריבן בעולם, יש כח חורבן בתוך הבריאה, כיון שהמציאות רע של חורבן קיימת בבריאה. כל המציאויות בבריאה באים מהכוחות שהיו בחורבן ההוא. ואדרבא, דבר זה הוא יסוד העולם, בכך שכח החורבן קיים כבר כאן.

ועומק הדבר הוא שיש כאן את אפשרות הבחירה, שאדם יכול לבחור בין בנין לחורבן כיון ששניהם מונחים בעולם, שהעולם בפועל זהו העולם של בראשית ובנין, אבל העולם בכח זה העולמות דאתחרבו, ולאדם יש בכחו לבחור ברע להוציא מהכח אל הפועל את כוחות החורבן שמונחים בשורש העולם, שכוחות אלה מביאים לעולם חורבן ומיתה, שיהיה העולם נחרב כולו או מקצתו, דמה לי קטלא כולא מה לי קטלא פלגא (ב"ק סה, א).

ולא רק חורבן העולם בכלליותו שייך לזה, אלא כל הדברים היוצאים מסדר העולם הם מאותו הכח של חורבן בעולמות. וכדוגמת מה שמצינו (ברכות דף סא:): ברבי עקיבא שסרקו את בשרו במסרקות של ברזל, שע"ז בכו המלאכים ואמרו זו תורה וזו שכרה, וכששאל משה על כך (מנחות דף כט:): השיב לו הקב"ה "כך עלה במחשבה לפני", והיינו שיש כאן גילוי של עולמות התוהו שהיו במחשבה ואתחרבו, ואלו הם דברים שאינם עומדים בסדר העולם ואין להם חיבור והמשך³.

ב. א"ה: וכלשון המדרש (קה"ר ג, יג) שהוזכר לעיל (מאמר ב', מאמר יא): "את הכל עשה יפה בעתו, א"ר תנחומא בעונתו נברא העולם, לא היה ראוי להבראות קודם לכן אלא לשעתו נברא, שנא' את הכל עשה יפה בעתו, א"ר אבהו מכאן שהיה הקב"ה בונה עולמות ומחריבן בורא עולמות ומחריבן עד שברא את אלו, ואמר דין הניין לי יתהון לא הניין לי".

ג. , וכן מצינו, דהנה אחד מהראשונים ממפרשי ספר היצירה (פירוש המיוחס לרבינו סעדיה גאון ריש פ"ב) מבאר שתיבת "לשון" הוא משורש ל"שה, שענין הדיבור שהוא מחבר ולש בני אדם

דוד הקים עולה של תשובה - מלכות דוד באה מבנין של החורבן

[ד] ענין זה של בנין, ובנין אחר חורבן, מצינו בחג השבועות, שנתנו לנו ב' דברים, תורה ודוד המלך¹. שהתורה ניתנה לגלות את התורה בעולם, ודוד המלך מגלה איך כל חלקי החורבן מתחברים לתורה. וזהו שאמרו (מועד קטן דף טז:) דוד המלך הקים עולה של תשובה.

דוד המלך, נולד אדמוני, והיינו, שהוא נשא בתוכו את כל כח ה"עשיו" של העולם. ונעשה מלך באופן של (תהלים קיג, ז) "מאשפות ירים אביון", שהאשפות הם השברי כלים שהושלכו לצדדים, ומשם בא דוד המלך. דוד המלך בא ממזאב, ומזאב גימטריא מ"ט כמזאב בדברי האר"י (ליקוטי תורה פרשת וירא) שהם מ"ט כוחות הטומאה, ומתוך זה בא דוד שמחזיר הכל לקדושה.

דוד נולד מרות שנקראת "אמא של מלכות", כדאיתא בגמ' (ב"ב דף צא:;) וכע"ז במדרש (רות זוטא רות פרשה א') "וכן הוא אומר וישם כסא לאם המלך (מלכים א' ב, יט) זו רות המזאבית שהיא היתה אמה של מלכות", והיינו שרות לקחה את כל האשפות - מ"ט שערי טומאה של מזאב- והפכה אותם לאמא של מלכות, לכבוד שמים. וזהו מה שמצינו במדרש תנחומא (וילך פרק ב')² רות בגימטריא תר"ו, שהוסיפה תר"ו מצוות על הז' מצוות בני נח. עוד דרשו (ברכות דף ז:) שנקרא שמה רות על שם שריוהו להקב"ה בשירות ותשבחות, שכביכול הקב"ה אומר (תהלים כג, ה) "כוסי רוייה", שיש לו רוויה דהיינו מילוי של כל מה שהוא רוצה מהעולם, והיינו ע"י דוד המלך שמחזיר את כל הבריאה לשורשה.

יחד להיות אחד. זהו כל ענין דיבור, כמו שמצינו (כתובות דף יג.) "ראוה מדברת", דוהי ענין של חיבור. לש הוא אותיות "של", דהיינו שייכות אל דבר אחר. לפני שבא כח הדיבור, כח הלישה, לעולם היה העולם מקום של "שתוק כך עלה במחשבה לפני" (לשון הגמ' במנחות שם), עולם של שתיקה שאין בו דיבור, ושם אין חיבור בין דבר אחד לדבר אחר, שהוא עולם התהוה.

ד. א"ה: ע"י לעיל תחילת מאמר ה' בענין "דוד מת בעצרת".

ה. א"ה: שם בתנחומא לא מוזכר כן לענין רות, ורק שהתורה היא תר"ו שיש בה תוספת תר"ו מצוות על ז' מצוות בני נח יחד. ודברים אלו נמצאים בהקדמת זהר הרקיע בשם מדרש, וכן הביא בפירוש הגר"א למגילת רות, והשל"ה (יתרו תורה אור ו', ו מסכת שבועות תורה אור הגה"ה ב), ובספר תשואות חן, וכן כתב החיד"א בברכי יוסף (סי' תצ"ד) וכבר רמז לזה רבינו בחיי בבראשית (יט, ל).

ו. "כוס יין", מזאב בדברי האר"י שכו"ס גימטריא אלוקים, יי"ן גימטריא נקודות דאלקים. "וייקץ כישן ה' כגבור מתרונן מיין" (תהלים עח, סה), היין סוד הגבורות.

כדי להביא את העולם לגדלות של הבריאה צריך שהקדושה תתפשט על פני כל החורבן, ולכן המלכות של כלל ישראל צריכה להיבנות ממואב דוקא.

אברי עלמא למשה שהוא התורה ולדוד שהוא התיקון ולמשיח שמחבר התורה והתיקון

ה' ^א **איתא** בגמ' (סנהדרין דף צח:): "אמר רב לא אברי עלמא אלא לדוד, ושמאל אמר למשה, ורבי יוחנן אמר למשיח". וביאור הפלוגתא בגמ' אם העולם נברא בשביל משה או בשביל דוד או בשביל משיח, היינו שמשה הוא קבלת התורה עצמה שבה הבכח שעדיין לא יצא לפועל, ודוד הוא כבר תיקון העולם בפועל שהוא בא מבנות מואב ששם מונח החורבן של העולם מ"ט שערי טומאה, ומשיח הוא החיבור משה ודוד (משיחא גימטריא "משה דוד" - עי' לעיל מאמר ה' ח"א אות ד), דהיינו התורה וכח התיקון של העולם באים יחד.

כדי להגיע להיפוך של העולם צריך לצאת ממוחין דקטנות למוחין לגדלות, וזה יהיה ע"י מלך המשיח שהוא "עני ורוכב על חמור" (זכריה ט, ט), פירוש הוא צורה של העולם שרוכבת על כל החומר של העולם כמו שמתבאר במהר"ל (נצח ישראל פרק מ').

החורבן הגדול שהיה לנו לפני ששים שנה הוא חורבן מעבר לגבולות וסדרי העולם, גדלות עצומה של חורבן החורבנות. יצאו לעולם כוחות של גילוי אדם בליעל בבחינת אין-סוף, מחוץ למערכת העולם לגמרי, כוחות רע שהרבה מעבר לעולם העשייה. מאז אותו זמן התגלו בעולם כוחות עצומים שמעבר לעולם, כדוגמת גילוי האטום, והטכנולוגיה מאז מתרבה בריבוי כביר שהוא בלא סוף. כל זה הוא ליישר דרך למלך המשיח.

היום העולם הולך בדרך של מ"ט שערים של טומאה, מתגלה מלא כחה של מואב, וכל זה הוא כדי שמשח יקח את כל זה ויהפכנו לכבוד שמים¹.

1. מכאן ועד סוף הקטע מתוך שיעור ס'.

ח. רבי יצחק מלצן שחיבר את סידור הגר"א, מביא בשם הגר"א שכל פרשה בספר דברים היא כנגד מאה אחת באלף השישי, המאה שלנו היא פרשת נצבים-וילך, שמתחילה בשריפה כל ארצה ורבצה בו כל האלה הכתובה בספר הזה, חורבן העולם, ונגמרת בשבת לה' אלוקיך ושמעת בקולו, המהלך של תשובה בעולם. המהלך שמביא המשיח הוא להפוך את כח החורבן לגילוי כבודו.

נחותי ימא

כל הד' הפיכות שייכים לכאן, "אז אהפוך אל העמים שפה ברורה" (צפניה ג, ט), הפכת מספדי למחול ל" (תהלים ל, יב), "ויהפוך ה' אלקיך לך את הקללה לברכה" (דברים כג, ו), "אז תשמח בתולה במחול ובחרים וזקנים יחדו והפכתי אבלם לששון" (ירמיה לא, יב).

אחוי לך מתי מדבר - השייכות של כלל ישראל לדור המדבר

[1] **ובנה** נבוא לבאר הסוגיא דידן, דהטייעא אמר לרבב"ח "תא ואחוי לך מתי מדבר", דהיינו שבא להראותו הגדלות של הבריאה, שהטייעא הוא זה שמעביר דברים ממקום למקום, וכאן הוא מעביר מתוהו ליישוב.

ובא הטייעא כאן להראותו השייכות של כלל ישראל למתי מדבר שהם עולם התוהו, דכל דור המדבר שלא נכנס לארץ היה שייך לתוהו. אבל מראה לו שמתי מדבר הם מקום החורבן שעומד להיתקן, שזהו סוד דור המדבר במהלך של בונה עולמות ומחריבן, כשם שהעולמות דאתחרבו הם השורש לבנין העולם, כן דור המדבר הם השורש לבנין כלל ישראל.

וינצלו את מצרים - ישראל נטלו ממצרים את כל כח החומר של מצרים להוציאו לפועל בתורה

[2] **וזו** היתה העבודה של דור המדבר ביציאת מצרים, במהלך של (שמות יב, לו) "וינצלו את מצרים", שבביזת מצרים ובביזת הים הוציאו כלל ישראל את כל הטוב שבמצרים.

וביאור הדבר מתבאר במהר"ל (עי' גבורות ה' פ"ד) שמצרים היה בה את כל טוב העולם הזה "והשקית ברגלך כגן הירק" (דברים יא, י), והייתה מלאה כשפים שמספקת לאדם כל מה שליבו חפץ. פירוש שמצרים היא כולה חומר, לבוש לכל צורה אפשרית. והטעם שעם ישראל נולדו במצרים דוקא הוא משום שהם קיבלו ממצרים את הכח הזה לנצל את כל כח החומר בעולם להביאו לגילוי של תורה, זהו ה"וינצלו את מצרים" שישראל עשו.

ורמז לדבר הוא מה שאמרו חז"ל (מדרש תהלים קה) "ויוציאם בכסף וזהב, אמר ר' אליעזר הגדול, הירוד שבישראל הוציא בידו ממצרים תשעים חמורים טעונים

ט. שיעור ס (עד דקה 6 מאד לא ברור ומדבר על דברים שאינם שייכים לסוגיא)

בכסף וזהב". ענין התשעים חמורים הוא דתשע הוא כח הריבוי (דעשר הוא כבר מספר אחד בפן אחר), תשעים חמורים מלאים מטוב מצרים הוא כל כח החומר שבעולם.

קבלת התורה להפוך כוחות החומר של מצרים לצורה של תורה

ח [קבלת התורה היא המשך ענין זה, דקבלת התורה לא הוי רק קבלת לימוד התורה עצמה, אלא טמון בזה שכל כח וכח בעולם יוצא לפועל בתורה, שכל כח החומר בעולם שעם ישראל קיבלו ממצרים צריך להוציא לפועל בתורה.

זה סוד מ"ט ימי העומר המביאים למתן תורה, שעניינו להפוך את כל המ"ט פנים של טומאה של העולם לתורה. בכל יום מספירת העומר מתגלה פן אחד של חומר שיש בעולם, ועם זה באים לקבל תורה, בכדי לקבל צורה.

דור מקבלי התורה של מתי מדבר, הם אלה שקיבלו את כל הבכח הזה של קבלת התורה. זהו העסק במאמר זה. התורה ניתנה במדבר בגלל שהוא מקום "תהו ילל ישימן" (דברים לב, י). דור המדבר היו מציאות של מדבר - בני אדם שעשו עצמם כמדבר [כדברי הגמ' בנדרים (נה): "כיון שעושה אדם את עצמו כמדבר שהוא מופקר לכל תורה ניתנה לו במתנה"].

ומתוך ביזת מצרים וביזת הים נעשו מוכנים לקבל תורה, כמו שנאמר בתחילת הדברות (שמות כ, ב) "אנכי ה' אלקיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים", דהיינו מתוך יציאת מצרים באים לקבל תורה. והצורה היא לפי גודל החומר.

מתי מדבר בני אדם שלמים לגמרי בגופם והתורה באה מעל השלימות

ט [במאמר זה מתבאר מה נתנו לנו מתי מדבר, שצורת שכיבתם היא "כמאן דמיבסמי", שנראים שלמים במציאותם, שבעים ומבוססים ואינם זקוקים לדבר. פירוש שיש כאן צורת אדם הנראית מושלמת.

ועומק הדבר הוא, שמתו המדבר באים לגלות שאין כאן אדם שהוא חסר וקבלת התורה שלו הוא למלאות חסרונו, אלא יש כאן בני אדם שהם שלמים מצד גופם, והתורה באה מעל השלמות הזו.

זהו ענין של "וגנו אפרקיד" שאפרקדן הוא שפניו למעלה, שהפנים מכוונות כלפי מעלה, הם שלמים ופונים למעלה מתוך שלמות.

והוסיף "והוה זקיפא ברכיה דחד מינייהו ועייל טייעא תותי ברכיה כי רכיב גמלא וזקיפא רומחיה ולא נגע ביה". והיינו שהחלק הנמוך בבני אדם הם הרגליים, ואחד ממתי המדבר הרגליים שלו היו זקופים שסוס עם רוכבו היה מסוגל להיכנס תחת רגלו הזקופה. פירוש, החלק הנמוך של אותו מת מדבר היה גדול יותר מחלק הבפועל של הטייעא.

אדם שרוכב על גמל מרמז על אדם במלוא גדלותו, כפי שמבאר המהר"ל בחידושי אגדות כאן בלשון הפסוק (בראשית כא, ח) "ויגדל הילד ויגמל", והיינו שהטייעא הוא במלוא עוצמתו שרוכב על הגמל, ונוטל רומח בידו שעניינו הוא שלמות הבאה מרמ"ח אברים', ואעפ"כ אותו הטייעא היה קטן מהחלק הקטן של אחד ממתי מדבר, והוא חלוק ממנו לגמרי. וכל זה להורות שהתורה ניתנה לשלמים גמורים.

דור המדבר חיים בדרגת תחיית המתים ואין אצלם מיתה

[י] **היחוד** של דור המדבר היה שהם חיו בדרגת תחיית המתים, שהרי פרחו נשמתן בכל דיבור ודיבור, ואח"כ הם חזרו לחיים מטל שהוריד הקב"ה במעמד הר סיני.

וכלשון הזוהר (פרשת שלח דף קסב.):

"אני אמרתי אלהי"ם אתם ובני עליון כלכם, אני אמרתי, בשעתא דאקדימתון עשיה לשמיעה, דהא אלהי"ם אתם וגו', כיון דאמשכתון בתר יצר הרע, אכן כאדם תמותון וגו', מה מיתתו של אדם אחית ליה לעפרא, בגין דיתמחי ההוא יצר הרע די בגויה, וההוא יצר הרע איהו דמית, ואתעכל בגויה. אמר

י. רמ"ח אברים של האדם הם שלמות האדם. והנה, בהוספת האות ה' לאברהם ביאר רש"י (בראשית יז, א): "והיה תמים, עכשיו אתה חסר ה' אברים ב' עינים ב' אזנים וראש הגויה אוסיף לך אות על שמך ויהיו מנין אותיותיך רמ"ח כמנין איבריך", ותמוה שמנין הרמ"ח אברים מוזכר במשנה באהלות (פרק א משנה ח) וחמשת אברים אלה אינם נכללים שם. אלא מוכח דיש ב' מערכות של רמ"ח אברים - בחלק החיצוני של האדם עיקר הקומה היא הידיים הרגליים והקומה, אבל בחלק הפנימי של האדם עיקר הצורה היא ה' חושים והאברים הפנימיים כולל הריאות והכבד. כשכתוב שהתורה מתייחסת לאברי האדם הכונה לאברים הפנימיים שהם עיקר הצורה. התורה מתייחסת לגוף האדם כיון שהיא באה לתקן את הגוף, התורה באה להוציא את כוחות הגוף בתורה. הבכח של האדם הוא נורא ואיום, וטעם הדבר שאינו מוציאו לגמרי לפועל הוא מצד העצלות הטבעית שבו. זהו בראתי יצה"ר בראתי לו תורה תבלין - משתמשים בתורה תבלין להוציא את כל כוחות היצר הרע.

ההוא סבא דעליהו, אוף הכא כתיב ופגריכם אתם יפלו במדבר הזה, מאי פגריכם, דא יצר הרע כליל דכר ונוקבא, חסרונין דאית בכו, דיצר הרע נחית תדיר לחסרונא, ולא סליק. בקדש מעלין ולא מורידין, במסאבו מורידין תדיר ולא מעלין, ועל דא אקרון פגריכם, חסרונין דלכון, כמה דאת אמר אשר פגרו מעבור את הנחל וגו', סופא דקרא אוכח, דכתיב יפלו, ולא תפלו, ועל דא במדבר הזה יתמו, אינון פגרים, ושם ימותו, בגין דרעותא דקודשא בריך הוא לשיצאה להני פגרים מעלמא לעלם וכו' עאלו לגו גנתא אחרא, וחמו אוף הכי כראן קברין, ומיד מתין, ומתהדרין חיינ בגופין מנהרין קדישין, אמרי ליה מאי האי, אמר לון, דא עבדי בכל יומא, ומיד דשכבי מתעכלא ההוא זוהמא בישא דקבילו בקדמיתא, וקיימין מיד בגופין חדתין מנהרין, באינון גופין קדישין, דקיימי על טורא דסיני, כגוונא דאתון חמאן קיימו כלהו על טורא דסיני, בגופין בלא לכלוכא כלל, כיון דאמשיכו עליהו יצר הרע, אתהדרו בגופין אחרנין, דגופין קדמאין גופין נוכראין, הדא הוא דכתיב ויתנצלו בני ישראל את עדים מהר חורב".

פירוש, כיון שמתו מדבר קיבלו חיות של תחיית המתים, א"כ לא שייך בהם מיתה יותר, אבל מ"מ צריכים למות משום חטא העגל, ועל כן הם מתים ומיד חוזרים לחיים. ואין זה ענין של תיקון כמו אצל אדם הראשון, אבל מ"מ צריך לסלק את הזוהמא של חטא העגל, ועל הגוף שלהם לא חל הדין של "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", אין דין של "אהדרינהו לכבשונו", וע"כ יש כאן מיתה מסוימת שמתחלת ומייד נגמרת.

וזה עומק הכונה במה שאמרו בגמ' (סנהדרין דף קח.) דמתי מדבר אין להם חלק לעולם הבא, שאינם יכולים לבוא לתיקון השלם, משום שאין להם את דרך התיקון של המיתה. דהנה אמרו שם בגמ' (דף מז:) שהכפרה שבאה לאדם ע"י מיתה היא ע"י קבורה ועיכול בשר, ודור המדבר יש להם מיתה אבל אין להם קבורה ועיכול בשר^{יב}.

הם שוכבים אפרקדן פנים כנגד פנים כלפי מעלה, ולא חלה עליהם מיתה גמורה, שעליהם נאמר (במדבר יד, כט) "פגריכם יפלו", שלא הם עצמם יפלו אלא פגריהם, שיש כאן מיתה שחלה על הגוף אבל לא מיתה גמורה [ואעפ"כ מסקינן בגמ' (שם

יב. ואע"פ שהיו חופרים קברים וישנים בהם כדאיתא ברש"י תענית ל:, מ"מ אדם ששם את עצמו בקבר אין זה מהלכות קבורה אלא מהלכות גניזה.

דף קי: "אמר רבי יוחנן שבקה רבי עקיבא לחסידותיה" והיינו שעפ"י מידת החסידות יש להם חלק לעולם הבא אע"פ שאין להם את דרכי המיתה].

כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא מכח דור המדבר

יא] אותה תחיית המתים שיש לדור המדבר שייכת כבר לכלל ישראל, וזהו עומק מה שאמרו (סנהדרין דף צ.ז) "כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא". ולכאורה יותר היה ראוי לומר "כל ישראל הם בני עולם הבא", מהו לשון חלק, וכבר האריך בזה הרוח חיים (ריש אבות), ובכלל דבריו הוא שחלק לעולם הבא פירושו שכבר עכשיו היום יש חלק ואופן של עולם הבא גם בחיי העולם הזה^ג, שיש כאן כבר חלק השייך לשם, וזהו מה שיש לכלל ישראל חלק לעוה"ב דהיינו כאן בעולם.

וכן מצינו שיש אנשים בכלל ישראל ששייכים לעוה"ב כדוגמת אליהו הנביא, שאע"פ שנאמר על אדם הראשון (בראשית ג, ט) "כי עפר אתה ואל עפר תשוב", אליהו הנביא נמלט מזה ועלה השמימה בלא מיתה. וטעם הדבר הוא דאליהו הנביא הוא זה שמביא לתחיית המתים כמבואר בברייתא סוף סוטה (המודפסת בסוף המסכת דף מט:), שכדי שאדם יוכל לעבור מהעוה"ז לצד של תחיית המתים הוא צריך שיבוא משהו מן הצד של תחיית המתים להעבירו אליו. וזהו טעם מנהג ישראל שאדם נשוי מעביר חתן וכלה לחופה, ואדם מהול מעביר תינוק למילה, ועל כן אליהו הנביא ששייך לחיים שאחרי התחייה הוא זה שמעביר אותנו לשם.

והכח של אליהו הנביא להיות שייך לצד של חיים שאחרי המיתה, הוא מצד שירד על כלל ישראל הטל שעתיד להחיות מתים, אלא שכיון שחטאו בעגל הפסידוהו, ועל כן מי שלא נשתתף בעגל עדיין שייך לאותה החיות שקיבל מן הטל. וכמו משה רבינו שלא השתתף בעגל ויש בו ג"כ בחינה שלא מת^ד, [וכן אצל אליהו שדומה למשה רבינו, וכמו שאיתא בילקוט מלכים (רמז ר"ט) אריכות גדולה לדמות אליהו למשה רבינו בכמה ענינים^ט]. וכיון שאליהו שייך לצד של

ג. וזהו הלז שהוא הבלא דגרמי, לזו כתיב חסר גימטריא הבל.

יד. א"ה: ע"י סוטה (דף יג:): "לא מת משה", ואפילו לדעה החולקת לא ידע איש את מקום קבורתו וממילא אינו גורם לטומאת מת בעולם.

טו. וז"ל המדרש: "זהו שאמר הכתוב ובנביא העלה ה' את ישראל ממצרים ובנביא נשמר. ובנביא העלה ה' זה משה. ובנביא נשמר זה אליהו ז"ל. אתה מוצא שני נביאים עמדו לישראל משבטו של לוי משה ראשון ואליהו אחרון ושניהם גואלים את ישראל בשליחות. משה גאלם ממצרים

חיים שאחרי המיתה, לכן הוא זה שחי היום במציאות של אחר התחייה, ועל ידו יש צד בכלל ישראל שאינו שייך למיתה.

דור המדבר הורישו לכלל ישראל את בחינת פנים אל פנים של זיווג

[ב] ואותו צד החיים שהורישו לנו מתי מדבר הוא מה שאמרו שמתו מדבר "ודמו כמאן דמבסמי", פירושו שהפנימיות של החיות שלהם מתגלה בחוץ, "נכנס יין יצא סוד" (עירובין דף סה.). ועל דור המדבר נאמר (שיר השירים ב, ד) "הבאני אל בית היין"^{טז} וכן (שם א, ב) "כי טובים דודיך מיין"^{יז}. בצורת השכיבה שלהם יש כאן סוד, והיינו שמדובר כאן על צורת זיווג, בזה שהיה "גני אפרקדן" דהיינו פניו למעלה פנים אל פנים, "ודמו כמאן דמבסמי" שענינו זיווג ממש. וזהו דבר ברור.

ועתה לכה ואשלחך אל פרעה. ואלהו לעתיד לבא הנה אנכי שולח לך את אליה הנביא. משה גאלם ממצרים תחלה עוד לא חזרו ונשתעבדו במצרים ואלהו כשיגאל אותם מן הרביעית עוד אינם חוזרים ומשתעבדים אלא תשועת עולמים. ואתה מוצא שמושה ואלהו שוים זה לזה לכל דבר משה נביא ועליו נביא. משה נקרא איש האלהים ואלהו נקרא איש האלהים. משה עלה למעלה ואלהו עלה למעלה שנאמר ויהי בהעלות ה' את אליהו. משה הרג את המצרי ואלהו הרג את חיאל שנאמר ויאשם בבעל וימת. משה נתכלכל על ידי אשה שנאמר קראן לו ויאכל לחם ואלהו נתכלכל על ידי הצרפית שנאמר לקחי נא לי פת לחם. משה ברח מפני פרעה ואלהו ברח מפני איזבל. משה ברח ובא לבאר ואלהו ברח ובא לבאר שנאמר ויאבא באר שבע. משה אמר אם כמות כל אדם ימותון אלה ואלהו חי ה' וגו' אם יהיה וגו' טל ומטר. במשה ויעבר ה' על פניו ובאלהו והנה ה' עובר. במשה וישמע את הקול ובאלהו והנה אליו קול. משה כנס את ישראל ללפני הר סיני ואלהו כנסם להר הכרמל. משה נטמן במערה שנאמר ושמתיך בנקרת הצור ואלהו נטמן במערה שנאמר ויבא שם. משה ויבא אל הר האלהים, ואלהו (ויבא) [וילך] וגו' עד הר האלהים. משה בא למדבר ואלהו בא למדבר מדברה דמשק. משה השיח עמו על ידי מלאך שנאמר וירא מלאך ה' אליו ואלהו וילך בכח האכילה ההיא ארבעים יום. משה התפלל על ישראל שנאמר אל תשחת עמך ואלהו התפלל שנאמר ענני ה' ענני. משה תפש זכות אבות שנאמר זכור לאברהם ואלהו שתיים עשרה מצבה לאמר יישראל יהיה שמך. משה קבלו ישראל על ידו אהבתו של מקום שנאמר כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע ואלהו קבלו על ידו ואמרו ה' הוא האלהים. משה עשה משכן כבית סאתים זרע וכן אליהו. משה כשבנה את המזבח בנה אותו י"ב אבנים למספר בני ישראל וכן אליהו ויקח אליהו שתיים עשרה אבנים וגו'.

טז. א"ה: ראה במדבר רבה (פרשה ב' פסקה ג') "חיבה גדולה חבבן הקב"ה שעשאהם דגלים וכו' שכן שלמה אומר הביאני אל בית היין ודגלו עלי אהבה וכו', רבי יהודה אומר הביאני אל בית היין למרתף הגדול של יין זה סיני, ולמדני משה תורה שהיא נדרשת מ"ט פנים ודגליו עלי אהבה".

יז. א"ה: ראה שיר השירים רבה (פרשה א' פסקה י"ב) "ישקני מנשיקות פיהו כי טובים דודיך מיין היכן נאמרה, ר' חנינא בר פפא אמר בים נאמרה וכו', ר' יודא ברבי סימון אמר בסיני נאמרה וכו', ר' יוחנן אמר בסיני נאמרה וכו', רבי מאיר אומר באהל מועד נאמרה וכו'".

ומה שאמר "והוה זקיפא ברכיה דחד מינייהו", הכוונה כאן לברא כרעיה דאבוה, שהמעלה הזו של הזיווג שיש להם עם למעלה, הוא נמשך והולך גם לדורות הבאים, ויש כאן גילוי שמעלת הזיווג של דור המדבר עוברת לצאצאיהם.

מצינו בספר יחזקאל (פרק כ) שמביא התוכחה הנוראה של הקב"ה לכלל ישראל במשך הדורות, ומסיים את הנבואה (פסוקים לג-לו) "חי אני נאם ה' אלוקים אם לא ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה אמלוך עליכם, והוצאתי אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפוצותם בם ביד חזקה ובזרוע נטויה ובחמה שפוכה, והבאתי אתכם אל מדבר העמים ונשפטתי אתכם שם **פנים אל פנים**, כאשר נשפטתי את אבותיכם במדבר ארץ מצרים כן אשפט אתכם נאם ה' אלוקים". הרי נאמר בהדיא שאותם פנים אל פנים שהוא בחינת הזיווג שהיה לדור המדבר, זוכים ישראל במשך כל הדורות.

"ולקח מעץ החיים ואכל וחי לעולם" (בראשית ג, כב), כעין זה היה אצל דור המדבר, שהם כביכול אכלו מעץ החיים ויש להם בחינת חיות לעולם, ודבר מזה הורישו לדורות הבאים. וכן מבואר כאן במהרש"א, שרבב"ח בא להורות את החלק עולם הבא שיש למתי מדבר שהורישו לדורות הבאים.

מצות ציצית היא תיקון חטא המרגלים של מתי מדבר שהוא המהלך מראשית לתכלית

יג] ^יעוד ענין שיש לנו דרך מתי מדבר, זה הענין של ציצית. "פסקי חדא קרנא דתכלתא דחד מינייהו", היינו דרבב"ח קאתי ללמוד הלכות ציצית ממתי מדבר.

והביאור בזה, דהנה פרשת שלח מתחילה בגזירת המיתה שנגזרה על דור המדבר ומסתיימת במצות ציצית, והרמב"ן בהקדמה לספר במדבר כתב: "אחר שביאר תורת הקרבנות בספר השלישי, התחיל עתה לסדר בספר הזה המצות שנצטוו בענין אהל מועד וכו' והספר הזה כולו במצות שעה שנצטוו בהם בעמדם במדבר, ובנסים הנעשים להם וכו' ואין בספר הזה מצות נוהגות לדורות, זולתי קצת מצות בעניני הקרבנות שהתחיל בהן בספר הכהנים ולא נשלם ביאורן שם והשלימן בספר הזה". ותמוה דפרשת ציצית אינה חלק מענייני אוהל מועד, וכן אינה השלמה של ענייני הקרבנות וא"כ מדוע נכללת בספר במדבר על פי כלל זה של הרמב"ן.

אלא מוכרח ומבואר שפרשת ציצית ניתנה לעם ישראל מכח המרגלים, והיא המשך ותוצאה של מעשה המרגלים, ולכן היא שייכת לספר זה.

וביאור הדברים, שהמרגלים תרו אחרי לבבם ואחרי עיניהם, ובפרשת ציצית נאמר (במדבר טו, לט) "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם", ולכן פרשה זו היא המשך ותוצאה מתוך פרשת המרגלים. וכן אותם מתי מדבר היו שוכבים עם טליתות כשרות, ורב"ח בא ללמוד מציציותיהם הלכות ציצית.

והנה ענין הציצית בלבן ותכלת, מבואר בראשונים (עי' ברמב"ן במדבר טו, לח) דתכלת הוא לשון תכלית, והיינו שמקום שאין לו סוף האופק נראה בצבע תכלת, שהוא תכלית הראייה. משא"כ לבן הוא שורש כל המראות, שכאשר מערבים כל הצבעים יחד הצבע המשותף הוא לבן. נמצא שיש כאן דבר והיפוכו, לבן שהוא שורש כל הצבעים והמראות, ותכלת שהוא סוף כל הצבעים והמראות.

הקב"ה ברא את העולם בכ"ב אותיות^ט וי' נקודות, מה שנקרא ל"ב נתיבות. והלב"ן שבציצית מרמז לל"ב נתיבות חכמה ונ' שערי בינה, שהם המוצא של כל הדברים.

עוד הבדל הנגרר מזה הוא שלבן הוא בחינת חסד, עולם חסד יבנה. ותכלת שהוא הסוף הוא גם לשון כילוי ודין. ונמצא שמצות ציצת עניינה להשים אותנו בנתיב הנכון המוביל מראשית שהוא לבן, לסוף ותכלית התכלת.

אמנם המרגלים קילקלו בענין זה, דאיתא בגמ' (סנהדרין קד): "בשביל מה הקדים פ"א לעי"ן (ברוב האלפא ביתא שבאיכה, רש"י) בשביל מרגלים שאמרו בפיהם מה שלא ראו בעיניהם", והיינו שהמרגלים קלקלו את הסדר, ועל כן לא הגיעו לתכלית. והקב"ה נתן לנו על הכנף פתיל תכלת, שהוא נתיב להגיע מלבן לתכלת, לתקן את חטא המרגלים שעשו להפך.

יט. מצירוף האותיות בדרך גימטריא מגיעים עד תשעה מאות תשעים ותשע [שכן האותיות הסופיות ממשיכים את הערך המספרי אחר ת', ת = 400, ך = 500, ם = 600, ן = 700, ף = 800, ץ = 900. נמצא שהמספר הגדול ביותר שיש באותיות הא"ב הוא טצ"ץ] ואז מגיעים לאלף שהוא האלף לך שלמה. ד' עולמות יש - עשייה יצירה בריאה ואצילות, והד' עולמות הם בסוד יחידות עשרות מאות ואלפים, נמצא בעולם העשייה הכל בגדר יחידות, בעולם היצירה כבר יש קבוצות מלאכים שזהו עשרות, בעולם הבריאה כבר מגיעים לקבוצות הכוללים קבוצות שזה המאות, אלפים זהו המספר הגבוה ביותר, אין מספר מעבר לזה דרבבה אינו מספר אלא הוא לשון ריבוי. כ"ב אותיות הא"ב הם שורש כל העולם כולו.

המהר"ל (ח"א מנחות דף מג:) כותב שמצות ציצית היא מצוה עמוקה מאד, שקשה לעמוד על סודה, זוהי מצוה נפלאה ונוראה שהקב"ה נתן לנו מצוה שהיא במאני מכבדותיה שלנו, ומצוה זו מחברת אותנו תמיד לשורש הדברים, לתכלית. ולכן התיקון לדור המדבר שחטאו במרגלים הוא מצות ציצית.

ועל כן מתי מדבר כשהם שוכבים במיתתם במדבר הם נמצאים עם תכלת, שכל עניינם עתה הוא להיות עם הפנים למקום הנכון כמו שנתבאר לעיל. וזהו צורת התיקון שלהם.

דור המדבר הם שלמים בעצמם אבל אין להם שייכות להמשך כלל ישראל בעולם הזה

[ד] **אבל** אעפ"כ אין לנו ללמוד ממהלך התיקון של ציצית של דור המדבר, וכמו שאמרו "ולא הוה מסתגי לן אמר לי דלמא שקלת מידי מינייהו אהדריה דגמירי דמאן דשקיל מידי מינייהו לא מסתגי ליה אזלי אהדרתיה והדר מסתגי לן".

ומתבאר מזה דבר נורא, שכל מי שלוקח דבר מדור המדבר אינו יכול ללכת הלאה, פירוש שהמהלך של כלל ישראל מתחיל מהכניסה לארץ, ודור המדבר עומדים מחוץ למהלך של כלל ישראל. וע"כ מי שמצרף את עצמו למציאות שלהם אינו יכול להמשיך הלאה במהלך של כלל ישראל.

במדבר בגימטריא "אברהם", ומורה על אברהם קודם שנאמר לו לך לך, שיתחיל המהלך של כלל ישראל. דור המדבר הם המקור של כלל ישראל בלא המהלך של כלל ישראל.

וממילא אי אפשר לנו ללמוד מהתכלת של דור המדבר לתכלת דידן, שהמהלך של דור המדבר אינו מתחבר למהלך דידן. אבל הם כשלעצמם היו מתוקנים לגמרי, אלא שאין להם את השייכות להמשך של כלל ישראל.

ביאת הארץ לעת"ל תהיה יחד עם ביאת דור המדבר

[טו] **הנה** בספר יחזקאל (שם) כתיב "והבאתי אתכם אל מדבר העמים ונשפטתי אתכם שם פנים אל פנים, כאשר נשפטתי את אבותיכם במדבר ארץ מצרים כן אשפט אתכם נאם ה' אלקים", והיינו שהקב"ה יוליך אותנו במדבר העמים באותו המהלך שהוליך את אבותיכם במדבר ארץ מצרים. כאן כתוב שהם

עדיין "אבותינו", שירשנו מהם את הכח, אלא שהם לא השלימו והגיעו לארץ אשר אראך, אבל מי שיעשה כן וילך במדבר העמים יגיע אל הארץ. לפי שבאי הארץ היו צריכים להיות יוצאי מצרים, שהבכח של באי הארץ נמצא בדור המדבר, וכשאנו הולכים במדבר העמים אנו מגיעים לאותו תיקון גופא של דור המדבר. וכפי שביאר המהר"ל שדור המדבר ניתק את ביאת הארץ מיציאת מצרים וביאת הארץ היא לא כפי שהיתה צריכה להיות. אבל מונח במתי מדבר אותו בכח של ביאת הארץ הנכונה, ומי שהולך במדבר העמים יגיע לאותה ביאת הארץ שהיתה בכח אצל דור המדבר.

עיקר העבודה היא להגיע לדרגה שדור המדבר הפסידו, שהם מחזיקים אותו כפקדון אצלם. ולעת"ל תהיה ביאת הארץ האמיתית של יציאת מצרים. ולכן צורת השינה של דור המדבר שגני אפרקיד עם רגל אחת למעלה פירוש שהוא במצב שהוא עומד להתעורר, פירוש שיש אצלם פקדון בשבילנו לרשת מהם בזמן התיקון.

עסוקים אנו בסוגיות התוהו. בחינת התוהו שנלמדת כאן היא שיש מתי מדבר שהם בחינת התוהו של כלל ישראל, העולמות דאתחרבו, וצריך ללמוד את זה כדי לעבור בתוהו של עולם הזה באלף החמישי והאלף השישי.

מאמר יג

גמ' בבא בתרא דף עד. ורשב"ם

אמר לי תא אחוי לך הר סיני, אזלי חזאי דהדרא ליה עקרבא וקיימא כי חמרי חזורתי, שמעתי בת קול שאומרת אוי לי שנשבעתי (מן הגלות כדכתיב קראי טובא בנביאים) ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי, כי אתאי לקמיה דרבנן אמרו לי כל אבא חמרא כל בר בר חנה סיכסא, היה לך לומר מופר לך, והוא סבר (רבה בר בר חנה סבר) דלמא שבועתא דמבול הוא (דלמא שבועתא דמבול דכתיב אשר נשבעתי מעבור מי נח וגו' (ישעיהו נד, ט), אותה שבועה היה רוצה להפר, ויחריב את העולם במבול, ולפיכך לא רצה להפר) ורבנן (דקרו ליה סיכסא) א"כ אוי לי למה (אמרי א"כ לא הוה ליה למימר אוי לי, אלא משום דבכל צרתם לו צר).

יציאה מהתוהו היא ע"י חזרה אל הר סיני המתאפשרת ע"י ישמעאל

[א] **עומק** הענין בזה שהסוחר הישמעאלי מראה לרבב"ח את הר סיני, נראה, דהנה המהר"ל ביאר באגדות אלו שהטייעא הוא השכל המשוטט ומבקש לקנות סחורות שונות, וכבר נתבאר לעיל (מאמר י"א) שישמעאל שייך לתוהו, וכל מי שיודע להגיע מתוהו ליישוב שייך לבחינת ישמעאל, ולכן מדובר כאן על סוחר ישמעאל שעבר את המדבר והגיע מתוהו ילל ישימון.

ואותו הסוחר הישמעאלי שמראה לרבב"ח את טורא דסיני, אין הכוונה שמראה לו את מעמד הר סיני של קבלת התורה, דלזה לא צריך את הטייעא, אלא הכוונה להר סיני בלא קבלת התורה, דהיינו נקודת היציאה מן התוהו. ופיסקא זו מבארת את הנקודה שישמעאל הגיע אליה כבנו של אברהם.

מדרגת ישמעאל כאברהם אבינו קודם שלמד התורה

[ב] **והביאור** בזה שמי שעשה זאת לראשונה לצאת מתוהו ולהגיע לישוב הוא אברהם אבינו, שע"י שהיה משוטט בדעתו יצא מהתוהו. והזרע של

אברהם שאינו שייך לתורה, אלא עדיין נמצא רק במקום היציאה מתוהו, דהיינו בנקודת ה"משוטט בדעתו" (כלשון הרמב"ם הל' ע"ז פ"א, ה"ג), הוא ישמעאל.

וזהו כדוגמת ספר בראשית כולו, שמבואר ברש"י הראשון בתורה שהוא נתינת נחלת גויים לישראל. פירוש, שיש כאן יציאה מתוהו בדרך של תורה, אבל עדיין לא הגיע לתורה ממש, אלא רק לדרך ארץ שקדמה לתורה (ויקרא רבה פרשה ט' פ"א ג').

כאשר נמצאים בתוהו צריך למצוא את הדרך להגיע חזרה להר סיני, צריך למצוא את הדרך שקודמת לתורה עצמה, ואותה הדרך שייכת לישמעאל².

ישמעאל הגיע עד המדרגה של נבואה ולא עד בכלל, שלא היה לו את בחינת "הציץ עליו בעל הבירה" שהיתה לאברהם (בראשית רבה פרשה ל"ט פ"א א'), ולכן הטעות הגדולה של ישמעאל הוא בבחינת הנבואה, אבל לא בבחינת האמונה.

העקרבים עומדים סביב להר סיני כיון שיש עקירה מהעיקר של יציאת מצרים

ג] "דהדרא ליה עקרבא וקיימא כי חמרי חוורת", שראו אותו הישמעאלי ורבב"ח שהדבר שעומד ומפריד בינינו לבין הר סיני הם עקרבים שהם כחמורים לבנים.

והפירוש בזה, הנה ענין העקרבים מבואר בגר"א (תיקוני זוהר דף נב. ד"ה לא יפסיק) על דברי הגמ' ברכות (לג): "אפילו נחש כרוך על עקבו לא יפסיק, אמר רב ששת לא שנו אלא נחש אבל עקרב פוסק", שנחש שמורה על סתם יצה"ר לא יפסיק בתפילה, שאפילו שעובר כמה עבירות מ"מ נכלל בתפילה, אבל עקרב לשון עיקר, שמורה על היצה"ר של כפירה ושל ע"ז, והוא אינו נכלל בתפילה. וביאור דברי הגמ', שמי שיש לו כל יצה"ר אחר בזמן התפילה לא יפסיק, אבל אם נכנסים בו הרהורי כפירה צריך להפסיק. נמצא דעניינו של עקרב הוא כפירה בעיקר, ולכן נקרא עקרב אותיות בעקר.

ב. אומרים בשם היהודי הקדוש או בשם הרבי מקוצק, שקבלת התורה היא בפרשת יתרו כדי ללמדנו שכדי לקבל תורה יהודי צריך לחזור ולהיות גר, לקבל תורה מחדש בכל יום.

כאשר נמצאים בזמן של תוהו בגלות, זהו זמן של עקירה מהעיקר, שהרי ארץ ישראל היא מקום הנטיעה כדכתיב (שמות טו, יז) "תביאמו ותטעמו בהר נחלתך", וממילא אם יוצאים ממנה זהו עקירה.

ונתבאר כמה פעמים^ג שהרמב"ם מביא י"ג עיקרים של אמונה, וצ"ב היכן יש מקור בתורה לי"ג עיקרים. אלא כיון שהתורה כולה היא זכר ליציאת מצרים, א"כ יציאת מצרים היא עיקר. והמתבונן ב"ג עיקרים יראה שכולם הם חלק מהגילויים של יצ"מ, כלשון הרמב"ן בסוף פרשת בא (שמות יג, טז) "כי הקונה מזוזה בזוז אחד וקבעה בפתחו ונתכוון בענינה כבר הודה בחדוש העולם ובידיעת הבורא והשגחתו, וגם בנבואה, והאמין בכל פנות התורה", וביציאת מצרים למדנו את כל עיקרי התורה. וכיון שתכלית יצ"מ היא להביאנו לארץ ישראל, כאשר נעקרנו מארץ ישראל הרי נעקרנו מהעיקרים של יצ"מ.

מה שמבדיל בינינו להר סיני הוא דבר זה, שכל מעמד הר סיני מיוסד על "אנכי ה' אלוקיך אשר הוציא אתך מארץ מצרים" (שמות כ, ב), אם נעקרנו מיציאת מצרים נעקרנו ממילא מהר סיני. זהו עומק ענין העקרבים שמפרידים בינינו להר סיני, בגלל העקירה מהעיקרים יש לנו ריחוק מהר סיני.

חמורים לבנים הוא ענין החומר הגמור ורק בחזרה לחומר אפשר לשוב להר סיני

[ד] **גודל** וצורת העקרבים הם כחמורים לבנים, והביאור בזה, המהר"ל מפרש (בהרבה מקומות, ראה גר"א שמות ד, כ, גבורות ה' פ"ד) שחומר הוא לשון חומר שאין לו צורה. לכן הוא הדבר שחסר לו צורה, שלכן הוא תחילת כל הצבעים כמו שנתבאר בעניין הציצית לעיל (מאמר י"ב).

עם ישראל בלא עיקר הוא כחומר בלי צורה, לפי שאיבד את העיקר של יציאת מצרים, ואכן לא קיבל עיקרים אחרים ח"ו, אבל מ"מ אותם העיקרים של מעמד הר סיני אינם נטועים בנו.

הרמב"ן בספה"מ (שכחת הלאוין המצוה השניה) כתב שמצות זכירת מעמד הר סיני היא שיהיו עינינו וליבנו שם כל הימים, וכנגד "ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם" (במדבר טו, לט) שהם זנות ומינות שגורמים שכחה של מעמד הר סיני, יש את הלבנו ועינינו שם, ורק כך יש לנו שייכות למעמד הר סיני.

ג. א"ה: ראה פתיחה לספרו של רבינו "רעה אמונה".

מינות היא ההרחקה מהעיקר כפשוטו, וגם זנות הוא דבר שמי שאביק בה הרי הוא כמינות, כמבואר בגמ' ע"ז (ז). לגבי ר"א בן דורדאי שלחזור חזרה אחרי מי שאביק בה צריך למות. רק מי שחוזר לגמרי להיות בלי צורה יכול לקבל את מעמד הר סיני מחדש.

ומה שמפריד בינינו להר סיני הם העקרבים החמורים הלבנים, החמור והלובן הוא להראות שכדי להגיע חזרה להר סיני צריך לחזור לחומר גמור, לחמורים לבנים. רק אם גם אנו חמורים לבנים אפשר לעבור את העקרבים. כיון שהעיקרים נעקרו הדרך היחידה לחזור הוא להיות חומר גמור.

ביאור נוסף שהעקרבים הם כנגד הערב רב

ה' **עוד** יש לבאר בענין העקרבים, הנה מה שנאמר במעמד הר סיני (שמות יט, יג) "ויתיצבו בתחתית ההר" קאי רק על כלל ישראל בעצמו בלי ערב רב, וכפי שביאר הרמב"ן (שמות יט, א) שנראה לו שערב רב לא היה מעורב עמם.

ונמצא שכל ההרחקות שיש לנו ממעמד הר סיני נובעת מתוך אותם שלא היו חלק מאותו המעמד ממש. ועליהם אמרו בגמ' (יבמות מז:): קשים גרים לישראל כספחת, וכדברי הרמב"ם (פרק י"ג מאיסורי ביאה הט"ו) "ומפני זה אמרו חכמים קשים להם גרים לישראל כנגע צרעת שרובן חוזרין בשביל דבר ומטעין את ישראל וקשה הדבר לפרוש מהם אחר שנתגיירו, צא ולמד מה אירע במדבר במעשה העגל ובקברות התאוה וכן רוב הנסיונות האספסוף היו בהן תחלה", ומבואר שהערב רב הם שורש הרע בישראל.

ואיתא בספר הזהר (ע' זוהר חדש פ' יתרו) שמשו רבינו נמצא בגלות בין הערב רב, פירוש שהם אלה שעומדים ומפרידים בינינו למשה רבינו, וכיון שהאחיזה של התורה אצלינו עוברת דרך משה רבינו, כדכתיב (דברים ה, ה) "אנכי עומד בין ה' וביניכם בעת ההוא להגיד לכם את דבר ה'", א"כ משה רבינו הוא עצם התורה, ואלה שאינם שייכים למשה רבינו, הרי הם כופרים בתורה [כדוגמת הכפירה של קורח שנחשב שכופר בתורה בעצמה כיון שכפר במשה רבינו, כפי שיתבאר להלן (מאמר י"ד)].

רנב נחותי ימא

זהו ביאור נוסף בעקרבים המקיפים את מעמד הר סיני, שהעקרבים קאי על הערב רב, אלה שכופרים בעיקר. ונקראו חמורים לבנים, חמורים משום "וגם ערב רב עלה אתם" (שמות יב, לח), הערב רב עלה מתוך מצרים, מתוך אלה שבשר חמורים בשרם, משהו מדרגת החמורים של מצרים הצטרף עם הערב רב לישראל.

והם לבנים, ע"ש הצרעת "קשים גרים כספחת", שגורמים לפירוד ממעמד הר סיני ע"י שהופכים כל הדור ללבן, דאמרו בגמ' (סנהדרין צח.) "אין בן דוד בא אלא בדור שכולו זכאי או כולו חייב", ולעיל (צז.) אמרו "אין בן דוד בא עד שתתהפך כל המלכות למינות אמר רבא מאי קרא כולו הפך לבן טהור הוא", קשים גרים לישראל כצרעת, כאשר הדור כולו הפך לבן, פירוש שמי ששולט עליו הם הערב רב, אז הדור נהפך כולו לצרעת. הערב רב הם עקרבים - כנגד כופרים בעיקר, חמורים - כנגד בשר חמורים בשרם, ולבנים - כנגד הצרעת.

אוי לי שנשבעתי לפי שהזכות תמה - כדי להפקיע את הגלות צריך להפר את השבועה של סיני

[1] ועכשיו נבאר המשך הגמרא, "שמעתי בת קול" שאומרת אוי לי שנשבעתי ועכשיו שנשבעתי מי מפר לי". הענין הוא שבמעמד הר סיני אנו נשבענו והקב"ה נשבע לנו, וכשאנו פורשים מהר סיני יש חרטה כביכול על השבועה מצדו ג"כ.

ואלו הן דברי ר"ת בתוס' (שבת נה.) שזכות אבות תמה אבל ברית אבות לא תמה, שאין כבר זכות, אבל יש רק את הברית שהיא התחייבות לחוד, וכביכול במצב כזה הקב"ה מחפש היתר לשבועה.

שבועת הגלות היא שבועה שמתלי תליא בהר סיני, מי ששייך לשבועת הר סיני שייך לשבועה של "וישא ידו להם להפיל אותם במדבר, ולהפיל זרעם בגוים ולזרותם בארצות" (תהלים קו, כו-כז), והקב"ה מתחרט על השבועה כדי להפקיע את הגלות.

ה. הטעם שנקראית "בת" קול, כבר העיר בזה הר"ף בתשובות (ח"א סימן א'), והתני"ט (יבמות פט"ז, מ"ז) ביאר בזה: "ולי נראה שנקרא בת קול לפי שאינו קול לו קול אליו כמו שנאמר (במדבר ז') וישמע את הקול מדבר אליו שזהו נבואה ממש אבל קול זה שאנו בו הוא מעינו ודוגמתו במדריגה למטה ממנו ולכך קראוהו בת קול שהיא הבת לאביה ולתשות כחה לא קראוהו בן קול אלא בת קול"

והוא כדוגמת הבת קול שאומרת (ברכות ג): "אוי לבנים שבעוונותיהם החרבתי את ביתי ושרפתי את היכלי והגליתים לבין האומות", שהגלות מוכרחת משום שבועת הברית, וכדי להפר את הגלות צריך הפרה של הברית מלכתחילה.

ההוא של רבב"ח שהקב"ה רצה להפר את שבועת המבול לפי שתלויה במעמד הר סיני

[ז] ואמרו בגמ' שהטעות של רבב"ח "והוא סבר דלמא שבועתא דמבול הוא", והכוונה בזה לדברי הגמ' בזבחים (קטז). "כשניתנה תורה לישראל היה קולו הולך מסוף העולם ועד סופו וכל מלכי עובדי כוכבים אחזתו רעדה בהיכליהן וכו' נתקבצו כולם אצל בלעם הרשע ואמרו לו מה קול ההמון אשר שמענו, שמא מבול בא לעולם ה' למבול ישב, אמר להם וישב ה' מלך לעולם, כבר נשבע הקב"ה שאינו מביא מבול לעולם. אמרו לו מבול של מים אינו מביא אבל מבול של אש מביא, שנא' כי באש ה' נשפט, אמר להן כבר נשבע שאינו משחית כל בשר. ומה קול ההמון הזה ששמענו, אמר להם חמדה טובה יש לו בבית גנזיו שהיתה גנוזה אצלו תתקע"ד דורות קודם שנברא העולם וביקש ליתנה לבניו, שנאמר ה' עוז לעמו יתן, מיד פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום", וממילא סלקא דעתין שמעמד הר סיני הוא המבול.

וכן הוא כדברי הגמ' בשבת (פח). "ארץ יראה ושקטה, אם יראה למה שקטה ואם שקטה למה יראה, אלא בתחילה יראה ולבסוף שקטה, ולמה יראה כדריש לקיש דאמר ריש לקיש מאי דכתיב "ויהי ערב ויהי בקר יום הששי", ה"א יתירה למה לי מלמד שהתנה הקדוש ברוך הוא עם מעשה בראשית ואמר להם אם ישראל מקבלים התורה אתם מתקיימין ואם לאו אני מחזיר אתכם לתוהו ובוהו", ארץ יראה ושקטה, יראה שמא לא יקבלו את התורה ויבוא מבול לעולם, ושקטה כשקיבלו. ונמצא שכאשר תורה ניתנת לעולם יש צד של מבול אם היא לא תתקבל.

וזה מה שבלעם אמר לאומות העולם שה' נשבע שלא יביא מבול לעולם אבל רק אם ישראל מקבלים את התורה, ולכן מיד פתחו כולם ואמרו ה' יברך את עמו בשלום", שלא היה זה מאהבת ישראל, אלא הם עצמם מבקשים בשביל עצמם קיומם שהתורה תינתן לעולם.

והנה נתבאר לעיל (ריש מאמר ב') דאגדות אלה דרבב"ח הם כשהעולם חוזר לתוהו, כאשר נמצאים בגלות שנאמר בה (איכה ב, ט) "מלכה ושריה בגויים אין תורה",

נחותי ימא

ועל זה שייכת ההו"א של רבב"ח שעוסק בעולמות התורה, שהשבועה שבורא העולם רוצה להפר היא שבועת המבול.

"אוי" הוא בגימטריא טוב, והיינו ש"אוי" עומד כנגד טוב. כשאין טוב אז נאמר "אוי לי שנשבעתי", שהוא כנגד "והנה טוב מאד" שנאמר במעשה בראשית (בראשית א, לא), ובאים לידי "אוי מי יחיה משומו א-ל".¹

כיון שהמבול מיתלי תליא בכלל ישראל שמקבלים את התורה, עכשיו שאין תורה הבין רבב"ח בה"א שבורא העולם מבקש הפרה פירוש שמבקש לחזור למבול.

תשובת חכמים שהנהגה עם ישראל היא למעלה ממידת הדין

ח] וע"ז משיבים לו חכמים שמה שבורא העולם רוצה להפר היא רק השבועה לרעה של גלות, אבל לא לבטל לגמרי את הר סיני ולהביא למבול.

ואע"פ שמצד הדין ב' שבועות אלה מיתלא תלי אהדדי, מ"מ יש הנהגה שבה הקב"ה מתנהג עמנו למעלה ממידת הדין של העולם, כדוגמת "למען דעת צדקות ה'" שלא כעסתי כל אותן הימים (גמ' ע"ז ד), שיכול לבטל את הבחינה של כעס ואעפ"כ להשאיר את כל העולם על מתכונתו.

ביאור ענין הנדר - החזרת דבר השייך לאדם חזרה לגבוה

ט] הפרשה האחרונה בסדר נתינת התורה היא פרשת מטות, שמשנה תורה אינו אלא חוזר ושונה מה שלמעלה כדמבואר בתוס' ריש גיטין (ב. ד"ה המביא בסו"ד), ופרשת מסעי אין בה מצוות מלבד מדברים השייכים לבאי הארץ, וא"כ הפרשה האחרונה שניתנה למשה ללמד את ישראל היא פרשת נדרים.

החידוש של נדרים הוא שאדם יכול לחדש דין תורה מעצמו² (, ואין זה דומה לשבועה שהיא לשעבר שהגדר בה שיוצר מציאות של אמת ושקר, ואם עומד כנגד מציאות זו הרי הוא עושה שקר בעצמו, אבל נדר הוא גדר של איסור חדש.

1. איתא בפרקי דר"א (פכ"ט): "אמר בלעם: משבעים לשונות שברא הקב"ה בעולמו לא שם שמו לאחד מהם אלא לישראל, הואיל והשוה הקב"ה שמו של ישמעאל לשמו של ישראל אוי מי יחיה בימיו שנ' אוי מי יחיה משומו אל" פירוש שכאשר אותו אחד שהשם א"ל כלול בשמו ישלוט על העולם אז יהיה "אוי" בבריאה.

2. שיעור סו

ח. א"ה: עי' מהר"ל נתיב השלום פ"ב.

וביאור הדבר, דלעולם סוף מעשה נמצא אצל המקבל, כדמצינו דהמידה האחרונה שבה מתגלה בורא העולם היא מידת המלכות השייכת למקבלים, וכעין מה שמבאר המהר"ל (תפארת ישראל פרק מג) בענין ספר דברים שכיון שהוא בסוף הוא שייך למקבל^ט, וא"כ כשם שספר דברים הוא בחינת המקבל בספרים, כן פרשת נדרים שהיא הפרשה האחרונה שניתנה כחלק ממסירת התורה היא שייכת למקבל. זוהי הפרשה שמסתיימת (במדבר ל, ז) "בנעוריה בית אביה" - בחינת הנוקבא המקבל.

מאומת אצלי^י שעומק ענין נדרים הוא שכיון ש"והארץ נתן לבני אדם" (תהלים קטו, טז), חלק מהבעלות שיש לבני אדם הוא שהם יכולים לבחור לא לקחת את חלקם בארץ, ולהחזיר את החלק חזרה להיות "לה' הארץ ומלואה" (שם קד, א), ענין נדרים הוא החזרת דבר ששייך לבני אדם חזרה לבורא^{יא}.

ועל זה אמרו בגמ' (ברכות לה) "כל הנהנה מן העולם הזה בלא ברכה כאילו גוזל להקדוש ברוך הוא וכנסת ישראל", שעצם החיות של הבריאה היא מה שהאדם נהנה מהעולם הזה, וע"ז ניתקנו ברכות השחר על כל דבר ודבר שבבריאה. "אתה הוא ה' לבדך, אתה עשית את השמים וגו' ואתה מחיה את כלם וגו' אשר בחרת באברם והוצאתו מאור כשדים ושמם שמו אברהם" (נחמיה ט, ו-ז), ה' מחיה את כולם ודבר זה בא לידי גילוי ע"י אברהם אבינו, כדדרשו (בראשית רבה פרשה י"ב פ"קא ט') "בהבראם" היינו באברהם, בהבראם שהביא לידי הכרה בחיות שמשופעת לבריאה.

ואיתא בתנחומא (בסוף פרשת וזאת הברכה) "אבל הרשעים אפילו בחייהם קרויים מתים וכו' מפני שרואה חמה זורחת ואינו מברך יוצר אור, שוקעת אינו מברך מעריב ערבים, אוכל ושותה ואינו מברך עליה, אבל הצדיקים מברכין על כל דבר ודבר שאוכלין ושותין ושרואין ושומעין ולא בחייהם בלבד אלא אפי' במיתתן

ט. ולכן נקרא משנה תורה לשון משנה, תורה שבע"פ. ואפ"ל לר"ע שמשנה תורה נשתלשה בערבות מואב (חגיגה ו:); אינו נקרא משולש תורה משום השם משנה.

י. א"ה: כך הוא לשון רבינו.

יא. דוגמא לדבר: חרם. מצד אחד חרם פירושו תועבה: "שקץ תשקצנו ותעב תתעבנו כי חרם הוא" (דברים ז, כו), מצד שני יש את חרמי הכהנים שהם הקדש. אלא שחרם הוא לשון מניעה, חרם אותיות מחר, שאין לו מחר, כמבואר במהר"ל. או שהוא נמנע משום שהוא משוקץ, או שהוא נמנע משום שהוא שייך לגבוה. הוא אינו בכלל "והארץ נתן לבני אדם". וגם כשהוא לגבוה אדם יכול להחליט אם הוא לכהן או לגבוה, זה הכל בגדרי "והארץ נתן לבני אדם", שבבעלות האדם ליתנו למי שירצה.

רנו נחותי ימא

מברכין ומודין לפני הקב"ה וכו", פירוש מי שאינו שייך לחיות של הבריאה, אינו מברך על הנאת הבריאה הרי הוא מת.

"והארץ נתן לבני אדם", בחינת התורה שניתנה לבני אדם. על מה אבדה הארץ שלא ברכו על התורה תחילה (נדרים פא. עיי"ש בר"ן) שלא הבינו והודו על חלק האדם בתורה, שהתורה ניתנה ע"י ברכה.

נדר הוא תוספת לדבר, שע"י נדר אדם אומר שאינו נהנה מדבר זה ומחזירו כלפי מעלה. ולכן מי שמשתמש בנדר באופן שאינו נכון הרי הוא "הנודר כאילו בנה במה" (נדרים כב.) שכמבואר במהר"ל (שם) פירושו שאינו מצטרף לבית המקדש הכללי, ונאמר עליו (ירושלמי נדרים פ"ט ה"א) דייך במה שאסרה תורה, פירוש כיון שנדר הוא חזרה ל"השמים שמים לה" (תהלים קטו, טז) אם נעשה באופן שאינו נכון הרי זה במה.

הפרת נדרים - ביטול המקבל ע"י צירופו לנותן

[י] **במאמר** הזהר המודפס במחזורים קודם כל נדרי (והא מת"ז תיקון כו, דף קמג.) כתוב שהאיסורים של נדרים נמצאים אצל המקבלים, והפרת נדרים באה מלמעלה או מאחד מומחה או מג' הדיוטות².

פירוש כיון שנדר הוא שהמקבלים יש בכוחם לחדש תורה, לחדש איסור, זהו רק עד כמה שהם נשארים בגדר מקבלים, אבל אם הם מצרפים עצמם לנותן ממילא מתבטל מקומם של המקבלים, וזהו ענין ההפרה, שהמקבל מתחבר חזרה לנותן.

ולכן יוה"כ מתחיל עם "כל נדרי" שעל ידי ההפרה חוזרים למקום ההתחלה של נותן התורה, כל הנדרים מופרים ע"י שחוזרים כולם לנותן, בבחינת חירות משעבוד מלכויות³.

יב. פירוש או מבינה או מג' ראשונות. דבר שהוא שורשו במקבל הנותן יכול להפר, נדר - נדר, כמבואר בזהר, הבינה יכולה להפר.

יג. האמות טענו כנגד ישראל שכל נדרי היא הפרה של כל הבטחה והתחייבות, והם קיבלו זאת מהמלשינים, שהמלשינים הם אלה שלוקחים את דברי התורה העמוקים של עם ישראל שנמצאים בסתר ומהפכין את זה למינות. "ורדו בכם שונאים" (ויקרא כו, יז) ופירש רש"י: "שאיני מעמיד שונאים אלא מכם ובכם, שבשעה שאומות העולם ע"א עומדים על ישראל אינם מבקשים אלא מה שבגלוי וכו' אבל בשעה שאעמיד עליכם מכם ובכם הם מחפשים אחר המטמוניות שלכם" המלשינים הם המביאים את דברי ההסתר לידי מינות.

נדר והפרה שייכים לקבלת התורה בהר סיני

יא] **בהר** סיני של מקבלי התורה נתחדשו ב' ענינים אלה בנדרים, א. שהמקבל יכול לחדש תורה ב. שהמקבל יכול לחזור ולהצטרף לנותן התורה. זהו סוד נדרים והפרות. ובכלל זה שבועות דלהבא שהם גם שייכים לבל יחל של נדרים, שבבחינה זו הם אותה פרשה.

כשבאים להר סיני בזמן שאין חיבור בין המקבל לנותן, אז הבת קול נאנחת ואומרת אוי לי שנשבעתי, ועתה שנשבעתי מי מפר לי. שכל זמן שיש זכות אבות פירוש הדבר שזהו חלק מדיני התורה, אבל עתה שזכות אבות תמה כביכול יש כאן שבועה שאינה מצד דיני התורה אלא ברית שהיא דבר חידוש, כמו כל נדר שיש כאן חידוש של תורה. וממילא, כיון שאין זו התורה עצמה, שייך בדבר זה הפרה.

וזה הנידון במאמר זה בין רבב"ח לחכמים, על איזה הפרה נתכוין בורא העולם, דרבב"ח הבין שההפרה היא הפרה של מעמד הר סיני כנ"ל, וחכמים משיבים לו שעצם זה שבורא העולם אומר "אוי" מראה שלעולם אינו רוצה להפר מעמד הר סיני אפילו אם אינו חלק מהתורה, אלא ההפרה קאי על שבועת הגלות.

מאמר ט"ו

אמר לי תא אחוי לך היכא דנשקי ארעא ורקיעא אהדדי שקלתא
לסילתאי אתנחתא בכוותא דרקיעא אדמצלינא בעיתיה ולא אשכחיתה
אמינא ליה איכא גנבי הכא אמר לי האי גלגלא דרקיעא הוא דהדר
נטר עד למחר הכא ומשכחת לה

לעין כי לא ביד האדם להתעשר ולא
לשבוע מיגיע כפו, רק ה' נותן לחם
לכל בשר, כמו שאמרו (תהלים עח, כג)
ודלתי שמים פתח וגו', וכן (דברים כח,
יב) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב את
השמים לתת מטר ארצך בעתו ולברך
את כל מעשה ידיך, וכן אנחנו מתפללים
(נעילה דיו"כ) שערי שמים פתח ואוצרך
הטוב תפתח, כי חלונות יש ברקיע
שמשם הקב"ה מקבל תפילות ישראל
ומשם משפיע להם מזונות בכל יום,
וזה אומרו, וחזי דעביד כוי כוי.

שקלתי לסלתאי ואנחתא בכוותא
דרקיע: פי' שהתפללתי לה' שיתן לי
מזונותי.

אדמצלינא בעיתיה ולא אשכחיתה:
כמו שאמרו (נדה ע, ב) שאלו את רבי
יהושע, מה יעשה אדם ויתעשר, אמר
להם ירבה בסחורה וישא ויתן באמונה,
אמרו לו הרבה עשו כן ולא הועילו,
אלא יבקש ממי שהעושר שלו וכו',

היכא דנשקא ארעא ורקיעא אהדדי:
פי' כי היצר נקרא סוחר, דאסחר לגופא
בזיגין בישין כמ"ש בזוהר (ח"א קצח, א),
והוא מסיתו לפרוש מדברי תורה מפאת
שמראה לאדם פני הראות הטוב
מחמרת העולם ומלואה, והאדם
בהשקפה ראשונה לא יאבה שמוע אליו,
בזכרו כי יפה שעה אחת קורת רוח
בעולם הבא מכל חיי העולם הזה (אבות
פ"ד מ"ז), אף הוא היצר ישוב אמריו לו
הלא אמרו רז"ל (ברכות ת, א) גדול הנהנה
מיגיע כפו יותר מירא שמים, ואז תזכה
לשתי שולחנות של עולם הזה ועולם
הבא, וזה אומרו **תא**, קום מן עסק
התורה, **ואחוי לך** מקום שתזכה לשניהם
הנה, וזה **היכא דנשקא ארעא ורקיעא**
אהדדי, כנ"ל שתזכה לשתי שולחנות.

הלכתי ופרשתי מן התורה ושמעתי
לעצתו, וראיתי (כי לא לאדם דרכו), לא
לכל אדם מועיל יגיע כפו בעולם הזה,
כמו שנאמר (קהלת ט, יא) לא לחכמים
לחם ולא לנבונים עושר, ונראה זאת

ואראה לישא וליתן באמונה [ואפשר שיועיל לי].

אמר לי, לא תועיל, כי גלגל הוא החוזר בעולם, לא בזכותא תליא מילתא אלא במזלא (מו"ק כח, א), כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא (קידושין לט, ב) כמו שאמרו (עירובין כב, א), היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, וזה אמרו **גלגלא דרקייעא הוא דהדר**, על כן לא תשמע לעצת היצה"ר לבטל מהתורה, ושכר מעשיך נשמר עד למחר.

נטר עד למחר הכא: שתבא לכאן.

ומשכחת לה: ותמצא כל שכרך מוכן.

מאי קא משמע לן, דהא בלא הא לא סגי, לזה עשה גם כן שהתפלל קודם למי שהעושר שלו ואח"כ חזר על פרנסתו, ואף על פי כן לא מצא.

אמינא גנבי איכא הכא: פי' שקליפת נוגה היא הגונבת השפע מן הקודש, והוא בעונותיהם של בני אדם, שאינם נושאים ונותנים באמונה ומאנין את חבריהם, כן היא עושה ומאנה את הקדושה וגונבת נפשות ר"ל, על כן נאמר (משלי א, יט) כי ארחות בוצע בצע את נפש בעליו יקח, לכך סבר שהיא גנבה שפעו ומזונותיו, שלכך אמר גם כן (נדה שם) ישא ויתן באמונה,

